

משרד החינוך
מינהל פדגוגי

אגף בכיר שירות פסיכולוגי ייעוצי

נשות ואנשי חינוך יקרים.ות בבתי הספר היסודיים

צוותי החינוך פועלים כחלק בלתי נפרד מהעשייה החינוכית, לקידום רווחתם, שלומם וביטחונם של התלמידים.
בתוך כך למערכת החינוך יש תפקיד מרכזי **באיתור ובזיהוי תלמידים החווים קושי, בדידות, מצוקה ומצבי סיכון.**

ההיכרות המעמיקה והמתמשכת של צוותי החינוך עם התלמידים, ובמיוחד עם תלמידים צעירים בין הגילים 6-12, מאפשרת איתור וזיהוי של כוחות וחוזקות לצד טווח רחב של קשיים ומצוקות: מקשיים קצרי טווח בתחום הלימודי, החברתי והרגשי ועד מצוקות מתמשכות של סיכון ופגיעה.

מקרים רבים של מצוקה, סיכון ופגיעה מאותרים לאורך השנים על ידי אנשי חינוך המגלים ערנות ורגישות, מזהים סימנים מדאיגים, מתייעצים עם אנשי מקצוע ופונים לסייע לתלמידיהם.

לצד עבודת האיתור והזיהוי שנעשית בתקופת משבר הקורונה המתמשכת, נוצרים מצבי סיכון ומצוקה חדשים בקרב התלמידים ובני משפחותיהם אשר חשוב לתת עליהם את הדעת ואת הלב. בנוסף לכך, נדרשת מן הצוותים החינוכיים יכולת לאתר ולזהות מצבי מצוקה וסיכון גם כאשר המפגש החינוכי אינו מתרחש "פנים אל פנים".

בשנת הלימודים הנוכחית יש חשיבות רבה עוד יותר מתמיד, לשמירה על קשר רציף עם כלל התלמידים לצורך התעניינות, תמיכה, אכפתיות, ליווי וסיוע. להתערבות מוקדמת, המלווה בהיוועצות עם אנשי מקצוע, יש חשיבות רבה ובכוחה להשפיע לטובה על רווחתם של התלמידים ומשפחותיהם ולמנוע או לעצור מצבי פגיעה וסיכון.

התבוננות על כלל תלמידי הכיתה

כלל תלמידי הכיתה חווים בעת הזאת שינוי, ריחוק חברתי וחוסר וודאות העלולים לבוא לידי ביטוי בקשיים בלמידה, שינוי בהתנהגות, בדידות חברתית, שעמום, דכדוך, עצבות ועוד. התבוננות על כלל תלמידי הכיתה תעשה "פנים אל פנים" וגם בתהליכי למידה מרחוק.

האצות לפעולה				תכונות		
ננהל מעקב יומי אחר נוכחות התלמידים בשיעורים.	נקפיד לשלוח התייחסות: לפניות התלמידים, לעבודות שיגישו, להשתתפותם.	נהיה בקשר קבוע ומתמשך עם כל תלמיד ותלמידה באופן אישי.	נעביר בכיתה מסרים של תקווה ואמון בכוחותיהם של התלמידים/ות.	הגעה סדירה וקבועה ללמידה פנים אל פנים ומרחוק.	מצב הרוח והערנות.	תפקוד לימודי.
נעודד את התלמידים לשתף אותנו אם הם או חבריהם נקלעו לקושי.	נזכיר לתלמידים ולהורים באופן אישי וכיתתי שאנו זמינים וקשובים לכל צורך.	נקיים היועצות ולמידת עמיתים בנוגע להתנהלות הכיתה.	נתחיל שיעורים בשיח רגשי.	מצב בריאותי של התלמיד/ה ומשפחתם.	שימוש יתר במסכים.	שינוי בהתנהגות.
נשמור על קשר עם הורי התלמידים.	ניזום משימות שמאפשרות הנאה, צחוק, הפגה ותחושת יחד.	ניתן מקום לחוזקות ויכולות של תלמידים בפעילות הכיתתית.	נקיים פעילויות של שיח רגשי ובין-אישי שיאפשרו הבעה ושיתוף.	הופעה ולבוש.	נגישות לאמצעי קצה.	קיום קשרים חברתיים.
	ניתן מידע בנושאים אשר מטרידים ומעסיקים את התלמידים.	נשתף גורמים רלוונטיים בבית הספר (מנהל/ת, יועצ/ת) אודות התנהלות הכיתה.				

איתור וזיהוי ילדים בסיכון

קבוצת סיכון מתהווה

תלמידים שאותרו בתקופת החירום המתמשך של וירוס הקורונה או עם תחילת השנה המתמודדים עם קושי, מצוקה, סיכון, משבר אישי או משפחתי. חשוב להעמיק את הקשר עם תלמידים אלה ועם הוריהם, ללוות ולהיוועץ לגביהם עם יועץ/ת בית הספר והפסיכולוג/ית בבית הספר.

קבוצת סיכון מתמשך

תלמידים המוכרים לצוות החינוכי כתלמידים בסיכון עוד טרם תקופת החירום המתמשך של וירוס הקורונה. יש לדאוג לקבוצה זו להמשך ליווי, תמיכה וטיפול. הקשר עם תלמידים אלה ועם הוריהם צריך להיעשות בתכיפות גבוהה יותר, תוך היוועצות ודיאלוג עם יועץ/ת בית הספר, הפסיכולוג/ית וגורמי טיפול בקהילה.

חומרי עזר והדרכה

כתובות פנייה לעזרה

הנחיות האגף היסודי והשירות הפסיכולוגי הייעוצי למענים רגשיים

סימני איתור וזיהוי ייחודיים ללמידה מרחוק

ישנם מספר סימנים הייחודיים לתקופה, העלולים להעיד על קושי, מצוקה וסיכון ויכולים להדליק לנו "נורה אדומה". נוכחות של הסימנים הללו, לא תעיד בהכרח על מצב של מצוקה או סיכון, אך יש בהם כדי למשוך את תשומת הלב שלנו ולהמשיך לשיח עם התלמיד/ה ועם ההורים. במידה ואנו נתקלים בסימנים הללו, חשוב לעשות שיח רגיש עם התלמיד/ה, ובמידת הצורך להתייעץ עם יועצ/ת ופסיכולוג/ית בית הספר.

תלמיד/ה שאין ברשותם בבית פינה ייעודית ללמידה, ומוסחים על ידי המתרחש בבית.

תלמיד/ה שמתקשים בישיבה ממושכת אל מול מסך המחשב.

תלמיד/ה שמתביישים בבית ו/או במשפחה ולא מעוניינים בחשיפה.

תלמיד/ה שבביתם יש בעיית נגישות לאמצעים טכנולוגיים מסיבות שונות.

תלמיד/ה שמרבים להיעדר משיעורים המתקיימים מרחוק.

תלמיד/ה שסוגרים מסכים (אינם מפעילים את המצלמה).

קבוצת סיכון מתמשך

קבוצת תלמידים המוכרים לצוות החינוכי עוד טרם תקופת החירום המתמשך של וירוס הקורונה. יש לדאוג לקבוצה זו להמשך ליווי, תמיכה וטיפול. הקשר עם תלמידים אלה ועם הוריהם צריך להיעשות **בתכיפות גבוהה יותר**, תוך היוועצות ודיאלוג עם יועץ/ת בית הספר, הפסיכולוג/ית וגורמי טיפול בקהילה.

האזנות לפעולות

במקרים בהם עולה חשש לאלימות, אמירה אובדנית, פגיעה עצמית או אחרת שיש עליה **חובת דיווח** או **חובת יידוע** על פי חוק או נוהל, נפעל על-פיהם, ונהיה בקשר רציף עם הגורמים המטפלים.

נשאל שאלות ישירות על נושאים שאנו יודעים שקיים לגביהם קושי, כולל שאלות ישירות על כוונה אובדנית ו/או על פגיעה.

נהיה בקשר מעמיק ומתמשך עם התלמידים באופן אישי.

לא נשאר לבד! **נהיה בקשר עם גורמי טיפול בתלמידים המצויים בסיכון** (יועצ/ת, פסיכולוג/ית, מטפלי מתי"א, עו"ס ואחרים).

באופן קבוע ובמצבים שבהם נזהה החמרה במצב, נפנה לחשיבה והיוועצות נוספת עם היועצ/ת והפסיכולוג/ית.

נקיים ביקור בית (על פי נוהל ביקורי בית).

נשוחח עם הורי התלמידים.

סימני זיהוי ואיתור

תלמיד/ה אשר אמרו אמירות אובדניות או ניסו לפגוע בעצמם.

תלמיד/ה אשר ידוע שעברו בעבר התעללות, פגיעה ו/או אלימות.

תלמיד/ה אשר משפחתו חווה משבר מתמשך, כגון אובדן של אדם קרוב, מחלה, גירושין וכו'.

תלמיד/ה אשר ידוע לנו כי הינם בעלי נטייה לשימוש יומיומי רב מדי במסכים.

תלמיד/ה אשר ידוע לנו שהתנסו בעישון סיגריות או בשתיית אלכוהול.

קבוצת סיכון מתהווה

תלמידים שאותרו בתקופת החירום המתמשך של וירוס הקורונה או עם תחילת השנה המתמודדים עם קושי, מצוקה, סיכון, משבר אישי או משפחתי. חשוב להעמיק את הקשר עם תלמידים אלה, ללוות להיוועץ לגביהם עם יועץ/ת בית הספר והפסיכולוג/ית בבית הספר.

המלצות לפעולה

במקרים בהם עולה חשש לאלימות, אמירה אובדנית, פגיעה עצמית או אחרת שיש עליה [חובת דיווח](#) או [חובת יידוע](#) על פי חוק או נוהל, נפעל על-פיהם, ונהיה בקשר רציף עם הגורמים המטפלים.

נספק לתלמידים ולמשפחותיהם כתובות לפנייה לעזרה, נוודא כי פנו לעזרה ונציע תיווך בעת הצורך.

נמפה את מעגלי הפגיעה הנוספים סביב התלמיד/ה וננסה לגייס מענים פרטיים ו/או קבוצתיים מתאימים.

נפעל ע"פ חוזרי מנכ"ל ובמידת הצורך נכנס ועדה בין מקצועית שתבנה תכנית התערבות חינוכית-טיפולית, ותפעל באופן מתמשך.

שיח מתמשך של המחנכת/ת עם התלמידים והוריהם.

לא נשאר לבד! נפנה להיוועצות ולקבלת ליווי ותמיכה ממנהל/ת בית הספר, מהיועצ/ת ומהפסיכולוג/ית אנשי המקצוע של שפ"י.

נעביר מסר של תקווה, של זמניות ושל חיזוק כוחות.

סימני זיהוי ואיתור

תלמיד/ה אשר אינם מתפקדים בתקופה זו ברמה הלימודית (אינם פעילים בשיעורים, אינם מבצעים משימות וכו').

שינויים מדאיגים בהתנהגות.

היעדרות מהשיעורים המקוונים או מהגעה פיזית לבית הספר.

תלמיד/ה אשר משתפים במצוקה.

תלמיד/ה שעוברים לאחרונה או כעת קושי אישי או משפחתי על רקע בריאותי, כלכלי או אחר.

תלמיד/ה שמשפחתם מתמודדת כעת עם משבר.